

Op verhaal komen: een contextuele bijbelstudie over racisme en discriminatie

Nodig: papier, flipover, Bijbel, kaars, stiften, liedboeken

Bijbelstudie over Marcus 7:24-30

Stap 1: Openen en kennismaken

Welkom en liturgisch moment

Heet iedereen welkom en steek een kaars aan. Neem mij aan zoals ik ben (Iona) of Laudate Omnes Gentes (Taizé) zijn mooie liederen om mee te beginnen en beide te vinden in het nieuwe liedboek. Spreek een gebed uit.

Vraag mensen iets te vertellen over hun volledige naam. Zijn mensen vernoemd? Hebben mensen bijnamen? Welke namen klinken op de achtergrond? Waar komen mensen vandaan?

ZIEN – Verkennen van het eigen verhaal

Stap 2 Introductie en context

Verdeel de groep in groepjes van 3 of 4 mensen. Lees samen een artikel of nieuwsbericht dat gaat over racisme. In onze voorbereiding kwamen wij verschillende artikelen tegen, zoals 'Witte mensen moeten eens luisteren' via nrc.nl. Wij stellen hier het artikel 'Onbevooroordeeld debatteren over alledaags racisme, kan dat?' van Karel Smouter voor (te vinden via decorrespondent.nl). Voel u ook vrij een andere keuze te maken wanneer dat gepast en gewenst is. Het onderwerp is hoogst actueel. Geef de mensen de tijd het artikel te lezen.

Deel papier en pennen uit. Vraag mensen een mindmap te maken naar aanleiding van het artikel. Wat roept het artikel op? Probeer dat eens verder uit te pluizen door andere woorden te verbinden. Deel deze mindmaps met elkaar. Het is een manier om te verkennen hoe mensen aankijken tegen het debat rondom racisme en discriminatie. Wat leeft er? Verzamel de reacties op een flipover.

IN GESPREK MET DE TEKST – Verkennen van het bijbelverhaal

Stap 3: Bijbel openen

Lees samen Marcus 7:24-30. Laat iemand het verhaal voorlezen of lees om de beurt een vers.

Stap 4: De tekst bestuderen

Vraag: waar gaat dit verhaal over? Verzamel de antwoorden op een flipover.

Stap 5: In kleine groepjes de tekst bestuderen

Verdeel de groep opnieuw in groepjes en geef hun de volgende vragen mee:

1. Welke personages komen in deze tekst voor en wat doen ze? Kijk eens goed naar de werkwoorden in deze tekst.
2. Wat zijn de verschillen tussen Jezus en de vrouw waardoor hun ontmoeting zo bijzonder en gecompliceerd is?
3. Waarom wijst Jezus haar in eerste instantie af? (vers 27)
4. Wat impliceert Jezus met zijn uitspraak? (vers 27)
5. Hoe reageert de vrouw?
6. Waarom verandert Jezus van gedachten?

Stap 6: Terugkoppeling vanuit de kleine groepjes naar de grote groep

Kom terug in de grote groep en vraag de groepjes hun werk te presenteren. Wat valt op in de antwoorden? Wat blijft er haken?

Kijk nog eens met elkaar naar v.27-28. (Als er genoeg tijd is, in groepjes)

1. Herkennen we deze uitspraak in onze eigen tijd?
2. Wie eten vandaag de broden? Wie zijn vandaag de honden? Wie eten vandaag de kruimels? Wie smeken er vandaag?
3. Wat is er nodig voor verandering?

HANDELEN – Samen werken aan verandering

Stap 7: Terugkoppelen aan eigen leven en context

Wat voor ervaringen roept deze tekst op? Wat betekent deze avond samen voor ons dagelijks leven?

Stap 8: Afsluiten

Vraag de mensen in de kring te komen. Steek allemaal je rechterhand uit als een vuist met de duimen horizontaal naar links. Pak de duim van de persoon rechts van je met die rechterhand zodat er een cirkel van handen ontstaat. Spreek een gebed uit en nodig de deelnemers uit om voorbeden te doen.

Zing hetzelfde lied als dat in het begin gezongen is.

Achtergrondinformatie voor de facilitator

De ontmoeting tussen de vrouw met een bezeten dochter vinden we in Marcus 7:24-30 en Matteüs 15:21-28. Lukas kent dit verhaal niet. Lukas heeft wellicht een meer universeel perspectief op de missie van Jezus, kijk maar naar het geslachtsregister in Lukas 3, de gehele schepping wordt daarin meegenomen.

Jezus trekt verder en komt in een 'heidens' of 'niet-joods' gebied. Hij is daar niet om mensen te bekeren/het goede nieuws te verkondigen want hij trekt in een huis en laat liever niet weten dat hij daar is. De vrouw is een vreemdeling en gaat naar het huis waar Jezus zich verborgen houdt. Het was niet gebruikelijk dat een vrouw een huis in gaat om een man te bezoeken. En dan ook nog eens een vrouw die geen jodin was, maar onrein, een heiden in de ogen van de joden. Ze vraagt Jezus om hulp, haar kind is ziek, door een onreine geest. Ze heeft hulp nodig en blijkbaar is er niemand anders in de buurt die haar dochter kan helpen.

Eerder, in hoofdstuk 7, lezen we over een discussie tussen Jezus en de Farizeeën en enkele schriftgeleerden over verschillende gebruiken en geboden rondom rein- en onreinheid. Jezus benadrukt dat het om het innerlijk van een mens gaat, om zijn/haar hart, om zijn/haar motivatie. Niet om tijd- en cultuurgebonden regels. Des te gekker dat hij deze (onreine) vrouw afwijst. Wijst Jezus de vrouw geheel af of gaat er eerder om dat de kinderen éérst zullen eten?

Gedraagt Jezus zich als de witte man die vreemd gebied binnengaat en handelt alsof hij er de baas is? Oordelend over waardig en onwaardig, superieur en inferieur, over incrowd en outcrowd?

Het woord demon komt van het Griekse *daimon*. Dit woord is afgeleid van het werkwoord *dai* = delen. De daimon verdeelt, verscheurt het kind, verscheurt de moeder. Er heerst een verdeling: jood/niet jood, man/vrouw, bekend/vreemd en na de reactie van de vrouw zegt Jezus dat de demon weg is. Is de verdeling opgeheven?

Bekijk ook de algemene instructie voor een bijbelstudie op <https://www.protestantsekerk.nl/contextueel-bijbellezen/>. Daar vindt u aanwijzingen om de bijbelstudie te begeleiden. Bereid het goed voor en let met name op hoeveel tijd er is. Het is aan te raden zeker twee uur in te plannen, of anders het programma over twee avonden te verdelen. Maak van tevoren keuzes en een tijdspad. Deze opzet is een leidraad, natuurlijk kunt u de opzet ook aanvullen of aanpassen aan de groep.

Door Hanna Wapenaar en Sietske Blok, die voor Kerk in Actie werkten in Zuid-Afrika en Brazilië

Delen van ervaringen uit Zuid-Afrika en Brazilië

Sietske: Brazilië presenteert zichzelf graag als een regenboognatie. Ondertussen kan je toch het beste wit zijn. Het schoonheidsideaal is lichte ogen en blonde haren. Steeds krijg ik te horen hoe mooi ik wel niet ben. Het parlement zit vol witte mensen, en de gevangenis vol zwarte mensen. Als zwarte jonge man loop je een groot risico slachtoffer te worden van (politie)geweld. In een land dat ook nog eens bol staat van seksisme staan zwarte vrouwen op de laagste trede van de maatschappelijke ladder. In april 2016 verscheen er bij CEBI een themanummer van het maandblad *Por Trás da Palavra* (*Achter het woord*) over de zwarte vrouw in Brazilië. Daarin las ik het volgende: Om de Bijbel te kunnen lezen vanuit het perspectief van een zwarte vrouw is het belangrijk de volgende categorieën in acht te nemen: Het lichaam. Het dagelijks leven. Sekse, klasse en etniciteit. De tekst lezen vanuit deze realiteiten maakt het mogelijk het levens van zwarte vrouwen serieus te nemen en de Bijbel werkelijk een stem van bevrijding te laten zijn.

Hanna: Ook Zuid-Afrika is een regenboognatie. Tot 1994 waren er alleen witten aan de macht en werden ander-gekleurden onderdrukt. Dat is nog steeds voelbaar, want een minderwaardigheidscomplex, opgebouwd over honderden jaren, is niet snel uit het systeem te krijgen. Er zijn veel vooroordelen over mensen met andere huidskleur. Toen ik een auto kocht vroeg men: 'Toch niet bij een Indiër?' Als ik met een vriend uit ga vraagt men: 'Een zwarte?' Ook hoor ik opmerkingen dat alle witte mensen racist zijn en zo kan ik nog wel even doorgaan. Als ik met mensen in gesprek ga blijkt al snel dat ze geen idee hebben wat er precies in het andere kamp gebeurde tijdens de jaren van Apartheid tot en met nu. Men blijft vasthouden aan de vooroordelen maar ziet ook in dat ze zo niet verder vooruitkomen. Er is de angst voor het wegzakken in een 'het is nu onze tijd!'-gevoel, waarbij de toekomst van het land op het spel staat omdat men liever kijkt naar het persoonlijk gewin. Het blijft een verdeling in 'wij/zij' in plaats van samen. Wat ook steeds terugkomt is 'het uitverkoren volk zijn', God schept de hele wereld maar kiest de Israëlieten als zijn volk. Wat houdt het in om uitverkoren te zijn? Ik moet dan meteen denken aan een theegesprek hier, dat de (zwarte) mensen Mandela als Mozes zagen en nu wachten op een opvolger, zwerfend in de woestijn als uitverkoren volk. Ook de eerste Nederlandse immigranten (vluchtelingen) die aankwamen in dit prachtige land beleefden hun vlucht als een exodus en de aankomst in Zuid-Afrika als een aankomst in een door God gegeven beloofde land. Heel gevaarlijk, zo'n uitverkoren-volk-gevoel, want dat versterkt het wij/zij idee. Wij uitverkoren, wij meer waard, wij mogen want... etc.